

HRVATSKA RIJEČ

Fredplata ciena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donasjenim u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para petiti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvate tiskaju se po 20 para po petiti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Šibenik, 21. siječnja.

Da je u „utvari“ sve neiskreno, a u klupko zbijeno samo da se održi, to je svak znao, ali da ju počimlje harati i bolest utvaranja, o tom se je vidjelo znakova tek ovih dana. Ima ih u njoj, koji se vide već u carstvu bezmrtnika, pa u toj umišljenosti razmaku se ko da se svak već klanja aureoli, koju cieni da imaju oko glave. Naravska stvar, da u bolest utvaranja potencira ambicioznost, pa kako je ta još najbolje razvijena u „starome parlamentararcu“, tako se je on u utvaranju najviše odlikovao. A od utvaranja do blamaže vrlo je kratak put; — to je on također okusio u utorku. Popeo se na stolicu, pa se visok hvali... i drži peroracije o legislaturi; gestikulira ko nikad dosle, a jakom diapasonu mu se svak divi... a sve to, da dokaže, kako su pravaši nezalnice kad traže promjenu jednog paragrafa zemal. reda, koja ide za tim, da se ukine prevlast saborskog predsjednika u sastavljanju dnevnog reda sabor. Sjednica, a da se dodje do toga, da taj dnevni red bude sastavljen u sporazumu s pročelnicima sabor. klubova. To je kome bilo teško, ali se nitko nije usudio ustati proti, nego jedini „stari parlamentarac“ u ime „pravog rodoljublja“. Bože moj, kako zvuči to „pravo rodoljublje“ u ustima g. Biankina, a još ovdje u ovom pitanju!! Tu se radilo da se izpravi jedno protuslovlje, da zastupnici po tom budu mogli znati o čem će se u saboru razpravljati, a kad se to traži, onda je to za g. Biankina ne samo neznanje, nego i „nerodoljubno“, protuustavno.

Vrlo je naravno, da je g. Biankini morao za to dobiti dolične odgovore. Rečeno mu je, da izkrivljuje, da je mistifikator. Dobio je još nešto: doživio je blamažu, jer nezalnice dr. Tommaseo, Radčić, Tresić i svi oni drugi, njih skupa 19, uvidješe, da je stari parlamentarac ovog puta posrnuo.

A znate li zašto je posrnuo? jer se nije radilo ovog puta o „interesima“.

Posrnuo je i za to, jer duševna dispozicija g. Biankina jasna je različka, opričena od one kod pravaša. Ovi su proti svakoj politici, pa i najradikalnijoj, kad ona krišom služi ljudima, koji nisu s narodom, i od kojih se nada koristi, častima i položajima na štetu naroda i njegovu ponosa. Biankini i drugi, oni su proti pravašima jer ne mogu da vide, njihove osobe, koje su im na smetnji, na putu, pa za to udri na njih. To su dvie različite vrsti borbe: Prva je načelna, druga je osobna; prva je iskrena, druga je animozna — a onda naravno, da su za drugu uvijek u izgledu nove blamaže. I bit će ih.

Biserje hrvatskog narodnog jezika.

Ljubi, rode, jezik iznad svega,
U njem živi, umiri za njega!

VI.

Rad oko poslovice kad modernih naroda.

Sad bi red bio da pregledamo, koliko je književnost modernih naroda za svoje narodne poslovice učinila. No, to je ogromno polje rada, koje bi jedva mogli izerpsti koja knjiga, a ne jedan letimični pregled, kakav je naš.

Stari su narodi učinili dosta u promicanju ovog nauka, te su i druge poticali na ljubav prema ovom narodnom blagu, kojim su se vješto poslužili i za svoja književnička djela. Izpredjuć njihov rad sa vremenima u kojim su živjeli i sa sredstvima, kojim su raspolagali, preuzeto bi bilo misliti da su mogli toliko učiniti, koliko se danas u učenju poslovice napredovalo.

Bez svake sumnje našeg je doba slava i ponos, ako je nauka i uvaženje poslovice diglo se do velikog sjaja. Kada promatramo procvat tog važnog nauka, kada vidimo da se u procenjanju poslovice stada najveći umnici svih naroda, tada nije sumnjati o utjecaju poslovice na ljudski život i na ljepotu narodne knjige. Ovo skladno mišljenje velikih umnika neoboriv je do-

Sabor u Zadru.

Sjednica 18. siječnja 1910.

Predsjednik otvara sjednicu u 11 i pol pr. podne.

Od strane vlade prisutni su: Namjestnik Nardelli, podpredsjednik Tončić i savjetnik Goli. Zapisnik prošle sjednice biva pročitan i odobren.

Prikazane su razne molbenice, medju kojim ona gospodje Dračar iz Šibenika za pripomoć za sabiranje narodnih motiva, veziva i nošnje. Molbenica biva na predlog zastupnika dr. Drinkovića upućena financijskom odboru.

Prikazano je nekoliko interpelacija na vladu, medju kojima dvie zastupnika Prodana: o zaštiti naših ribara prama utakmicni tudjinaca i o konjarini župniku u Nutući.

Tončić odgovara na više upita, medju kojim na upite Prodana o gradnji obate u Premudi, veleć, da će ta gradnja biti uzeta u obzir god. 1910. ili 1912. o ustanovljenju dvosedmičnih parobrodarskih pruga Zadar—Sali za Luku, Dugi otok i Ravu, veleć da će biti uzeto u obzir ticanje Luke.

Prelazi se na dnevni red.

1. Predlog zast. Tresića, da ne imadu po-hadljati javnu pučku školu nego ona dieca, čiji je materinski jezik nastavni jezik odnose škole — upućen je školskom odboru.

2. Prelazi se na razpravu vrhu predloga Prodana o gradnji prikladna pomješća za hrvatsku pučku školu u Zadru.

Predsjednik opaža, da je već u ovom zasjedanju prihvaćena rezolucija, kojom se pozivlje vladu, da nabavi za tu školu pristojna pomješća; da je također sabor povisio na K 25.000 prinos za vanredne potrebe iste škole; veli, da će zem. odbor nastojati oko što skorijeg rješnja ovog pitanja.

Prodan pristaje obzirom na izjavu predsjednika, da se skine sa dnevnoga reda njegov predlog, ali opaža da se u tom pogledu još nije ništa učinilo.

3. Pravo čitanje predloga zast. Prodana, da se pri budućim uredovnim izdanjima izpravi hrvatski tekst § 35. zemaljskog reda.

Prodan navadja, da hrvatski prevod § 35. zem. reda glasi: Saborski predsjednik određuje, „koji će se predmeti i po kojem redu raspravljati“, dočim po izvorniku tačan prevod mora glasil: „Saborski predsjednik određuje, kojim se redom imaju predmeti raspravljati. U hrvatskom prevodu veli, umetnuta je stavka „koji će se predmeti“. Po njemačkom izvorniku i talijanskom prevodu, predsjedniku ne pripada izključivo pravo da odredi, koji se predmeti imadu raspravljati, nego da ustanovi samo red, kojim se imadu raspravljati. Razlika je bitna. Hrvatski tekst zaveo je u bludnju i samoga saborskog predsjednika, koji se na isti pozvao,

kaz o koristi i važnosti poslovice, te je i zasluženi ukor nekim današnjim mudrijasima, koji lakoumno omalovažavaju to narodno blago.

Vriedi dakle da prikazemo rad modernih naroda oko poslovice, da se u druge ugledamo i da nam ne zamre u duši ljubav prema materinskom jeziku i procvatu hrvatske knjige.

a) Ingleszi i Niemci.

Ingleski narod u istinu može se ponositi, da se za rana kod njega počele sakupljati poslovice. Prva je zbirka od g. 1477. a uredio je i tiskao Kristin pizanski (The morale Proverbes of Cristine di Pisa). Ova je zbirka danas vrlo riedka, te ono malo primjerka, koji se još nahode, bogati Ingleszi kupuju za velike sume. U naše doba nauka o poslovicama kod Inglezba baš lepo napreduje. Medju ostalima na glasu je zbirka Hazlitt-a (1869) a osobito Boln-a (1860). Ovdje valja svakako spomenuti glasovitog englezkog književnika Shakespeara (Sekspir). Doduše nije on priredio posebne zbirke, ali je uvidio vriednost poslovice za lepu knjigu, te je i mnoge unio u svoja neumrla djela. Pače na čelo vaju od tih djela stavio je poslovice: „Mjera za mjeru. Sve je dobro kad izpane dobro?“

da opravdava izključenje zastupnika od sporazumnog sastavljanja dnevnog reda. Običaj je kod svih parlamenta, da predsjednici dogovorno sa pročelnicim klubova sastavljaju program rada u odnosnom zasjedanju. Tim se olakouje razpravljanje i sami zadatak predsjednika, te traži, da se pogrešan prevod izpravi prama originalu.

Biankini ustaje odlučno proti tom predlogu. Hrvatski je tekst veći za nas autentičan. Po dosadašnjoj praksi sabor se je držao § 35. kako je ustanovljen u hrvatskom tekstu. Pozivlje se na engleski parlament, gdje odlučuje tradicija. Sastav dnevnog reda, kako zahtjeva zast. Prodana, donio bi danguba i poteškoća. U formalnom pogledu opaža, da bi trebao zakon, za da se obavi traženi izpravak, jer da je hrvatski tekst sadržan u „Listu pokrajinskih zakona“ (kojeg u ono doba 1861. nije ni bilo. Op. ured.). Veli, da zemaljski red nije bio glasovan u saboru (glasovni: tko je to utvrdio?) već da je bio oktroiran, pa se stoga imadu držati hrvatskog teksta, jer da ne možemo priznati, da bi drugi tekstovi bili izvorni. Govornik se uz prekidanje i povike obra na pravaše zastupnike, veleć im, da ne znadu, da je zemaljski red oktroiran i da se hrvatski tekst ima zakonom preinaciti. Na što mu se za pravaše strane predbacuje, da izvrće i da nezna što govori.

Dr. Dulibić opaža, da Biankini ne čini drugo nego izkrivljuje i stvar i namjeru predlagatelja. Zemaljski je red bio oktroiran. Za Dalmaciju su izdani samo prevodi talijanski i hrvatski. Od god. 1861 unapred za mnogo godina sabor se je vladao polag talijanskog teksta, na temelju toga bi sabor razpravljao, i toga se je teksta, koji odgovara njemačkom izvorniku saborski predsjednik držao tako, da se je smatrao autentičnim. O praksi, da se je priznavalo predsjedniku izključivu vlast, da sastavi dnevni red, ne može potom biti govora, niti ima o tom govora u poslovniku. Radi se o jednostavnoj pogrešci prevodilaca, o pogrešci, koja krmji vlast sabora, da sudjeluje pri sastavljanju dnevnog reda. Izključenje sabora od takovog utjecaja bezmislisa je, koje ne može da bude u englezkom liberalnom ustavu. Nikakvo izvrtanje ne može da ukloni činjenicu, da je izvornik njemački, a da su tekstovi hrvatski i talijanski publicirani izričito kao prevodi. Ali dok je talijanski prevod u § 35 tačan nije tako hrvatski, koji je u bitnoj odredbi na štetu sabora izopačen. S toga je opravdan predlog zast. Prodana, da se i u hrvatskom prevodu utvrdi, da sastav dnevnog reda nije izključivo pravo predsjednika, već da to može uslijediti i dogovorno sa pročelnicim stranaka; u hrv. tekstu predsjednik bi bio absolutista u tom pogledu; dočim bi sporazum pri sastavu dnevnog reda bitno olakotio razpravljanje, podigao ugled zastupstva, jer po današnjoj praksi zastupnik danas ne ima pojma što će biti sutra predmetom razprave.

U sabiranju i proučavanju poslovice medju svima dolaze na prvo mjesto Niemci. Broj knjiga koje sadržavaju ili se kako mu drago bave ovim narodnim biserjem, mogu same sačinjavati bogatu i lepu knjižnicu. Oni posjeduju prvu zbirku na latinskom jeziku. (Proverbia germanica atque in latinum traducta per Henricum Badelium) od g. 1508. Dakle posle Inglezba, ali ipak danas su Niemci puno naprednijih od njih. Vriedi napomenuti, da sami suprizi Reinsberg-Düringsfeld objelodanice (1862—65) do osam svezaka poslovice u kojim ih na mnogo načina pro-čavaju. Oni su za ovu vrstu nauke silne novce potrošili. Zaista zamjerna i požrtvovalna ljubav! No, osim napomenutih osam svezaka, tiskali su i rječnik, u kumu se — u izvornim jezicima — pripodabljaju i tumače germanske i romanske poslovice.

b) Francuzi, Španjolci, Talijani.

Kod Francuzba je veliki broj sabiratelja, a broje ih preko sedamdeset. Osobito početkom XIX. vieka, za prerata, počelo je bujno cvati učenje narodnih poslovice, te je veoma napredovalo da naših dana. Razne akademije, kojima mora biti na duši ovaj znameniti rad pripomažu moralno i materijalno one, koji se s njime bave.

Prodan primijećuje da poslovnik ne dava predsjedniku pravo, što mu ga daje hrvatski tekst, koji je u § 35 falsifikat na štetu sabora. Zahtjev da se ispravi stvar koja je sasvim pravdna i razborita.

Biankini podmeće, da je Dr. Dulibić kazao, da je sabor razpravljao zemaljski red, (Dr. Dulibić mu dovikuje da izvrće) i opetuje da je isti bio oktroiran.

Dr. Dulibić pita, zašto zast. Biankini tako izvrće. Veli, da je kazao, da je sabor u početku vodio razprave i držao se talijanskog teksta, pošto je tada talijanski jezik bio faktično uredovni jezik sabora. A taj talijanski tekst odgovara izvorniku, dočim hrvatski ne. Čemu se toliko ljuti što se traži izpravak na korist sabora?

Dr. Ziliotto veli, da zbilja postoji bitna razlika izmedju hrvatskoga i talijanskog teksta. Kad bi vriedio hrvatski tekst § 35, onda bi stalo u vlasti predsjednika, da po volji ne dopušta, da bilo koji predmet dodje na razpravu. Ovdje se radi o tumačenju, pa ne vidi razloga, zašto sabor ne može da putem interpretacije izpravi pogrešan prevod. Veli, da će glasovati za predlog zast. Prodana.

Razprava je zatvorena. Zast. Biankini predlaže pomenično glasovanje.

Predlog Prodana primijen je su 19 proti 11 glasova.

Prvo čitanje predloga zastupnika Prodana o uvedenju obćeg i jednakog prava glasa za obćinske izbore.

Prodan iztice protuslovlje, što se izbori za carevinsko vieće obavljaju na temelju obćeg prava glasa, dočim izbori za obćine sliede po zastarielom redu.

Čovjek i najmanje naobrazbe može da bolje spozna interese obćinske nego li velike državne interese, pa zašto ne dat mu, da sudjeluje pri izborim svak jednakim pravom. Nada se, da će njegov predlog biti jednodušno prihvaćen.

Srzentić veli, da bi Sabor prekoračio djelokrug, kad bi glasovao traženu izbornu reformu.

Predsjednik mu na to primjećuje, da je sabor nadležan, da stvara zaključke glede izborne reforme za obćine.

Nakon razprave predlog Prodana bi upućen izbornom odboru.

5. Predlog zast. Milčića, da se ustavi 10 štipendija po 200 kruna za mladiće, koji žele pohađati graviteljsku školu u Splitu — ibi upućen financijskom odboru.

6. Predlog zast. Kunjašića, da se ustanovi magaza za prodaju ribarske soli u Veluoluju bi — nakon razprave u kojoj sudjeluju Zast. Kunjašić i Biankini — primljen i u drugom čitanju.

7. Predlog Dra. Drinkovića, da se odredi doprinos od 60.000 kruna na godinu za

Španjolci imadu prvu zbirku od god. 1515 (Refranes formosissimi mos y prouechosos s glosados) u narodnom jeziku. Izmedju romanskih plemena iztuce se Španjolci svojom bujnom maštom i slikovitim govorom, te je narodu po volji kad mu se tako govori i piše. To je i uzrok, da se velika većina njihovih književnika rado služi poslovicama i pletu ih u svoja djela. Medju njima odlikuje se u tom maru i ljubavi dobro poznati Cervantes. On je postigao sjajan uspjeh sa svojim „Don Quixotom“, u kojemu je umetnuo svu silu najljepših španjolskih poslovice, opisujuć zaisto vješto čudi svojih junaka i začínjavjuć njihove razgovore. Uspjeh ovog djela znatan je dokaz o vriednosti poslovice za narodnu književnost.

Talijani se ne mogu taktirati sa ostalim velikim narodima ni radi broja ni radi ugleda sabiratelja. Izuzetak svakako čini književnik G. Giusti. On je, kao malo tko, neumorno radio oko poslovice do smrti, a svoj golemi trud nije mogao za života tiskati ni vidjeti, kakovim su oduševljenjem njegovi sunarodnjaci primili dragocieniu baštinu.

Pokupio je do tri hiljade poslovice, kojima su priplojili svoje Gino Capponi i Aurelio Gotti (ovaj g. 1855.). Tako čitava zbirka iznaša

udjeljen bezkamatnih zajmova za obnovljenje vinograda.

Dr. Drinković obširno obrazlaže predlog. Narod se veli duži, da uzmgone obnoviti uništene vinograde, pa za to propada. Vlada nije još, uza sva traženja naroda i obećavanja s njene strane, udiela vinogradarim ništ pare u ime bezkamatnih zajmova. Francuzki vinogradari bi uskrili uslied obilate državne pomoći. Isto se se može reći za druge vinorodne pokrajine ove monarkije. Sama je Dalmacija ostala lišena takove pomoći. Živo preporuča saboru, da prihvati njegov predlog.

Radić veli, da nije načelno protivan tome predlogu, ali veli, da je već u proračunu predviđena svota od 50.000 za pobijanje filoksera, pa da je to dosta.

Dr. Ziljotto zagovara predlog Dra. Drinkovića, za da se i time učini prisilak na vladu da se makne.

Savjetnik Golif brani vladu i veli, da su neke občine zakasile sa svojim predlozima; za one, kaže, što su se prijavile, kao za Šibensku, već je određena svota, koje će biti izručena čim prvo.

Dr. Drinković pobija navode Radića i napada vladu. Od svih, veli, u proračunu predviđenih svota nije još niško ništa dobio. Medjutim je narod očekivao zajmova, a pošto se tim otežalo, morao se je dužiti, jer nije mogao ostaviti onako upuštene vinograde. Pozivlje vladu, da udieli odn zajmova, jer je svaki dan otezanja upravo koban za narod.

Predlog Drinkovića upućen je financijskom odboru.

Predlog Vukovića, — da pri trgovačkim ugovorima sa Srbijom i Crnogorom bude dozvoljen uvoz živog blaga — bi prihvaćen u drugom čitanju a tako isto predlog Radimira, a glede pregledbe blaga od strane veterinar, a pri čemu narod nalazi ni silne poteškoće.

Tim je sjednica prekinuta u 2 1/2 po podne. Nastajna je sjednica u četvrtak.

Političke viesti.

Program grofa Hedervary-a O programu grofa Hedervary-a nije se još ništa autentično čulo. Sam Hedervary ne če da o tom govori. Uza sve to se pronose neki podatci o tom programu. Veli se, da je temelj programa grofa Hedervary-a izborna reforma na najširoj bazi. On je za provedbu izborne reforme, koja sadržava sveobće izbornu pravo glasa bez ograničenja cenzurou ili plurimim sistemom. Nadalje kani Hedervary provedu upravnu reformu. Medju ostalim polaze važnost, da ustali odnosaj uspravni činovnika, čija je pozicija izborom u županije osigurana samo na 6 godina. Osim toga želi Hedervary reformirati pravosuđe, uvesti kodifikaciju privatnog prava i reformu gradjskog procesualnog prava. Hedervaryev program imade reformatorni karakter, te želi oko njega skupiti jednu 67-mašku grupu, koja bi imala da taj program provede, t. j. da bude nekra vrste reformatorske stranke. — Novine su razviele viest, da če grof Hedervary, pošto bude imenovan, sa strankama pregovarati. Sa njegove se strane to opravoga. Novi ministar ne kani pregovarati u tom smislu, da ga možda stranke podupru kao saborska vladina većina. On u obće ne teži, da ove stranke nazove svojom većinom. To je pokazao od prvoga dana, kad je počeo pregovarati sa političarima glede ministara. Hedervary če dakle, pošto se vrati u Peštu jednom posjetiti vodje stranke i zatražiti od njih na temelju svoga programa indemnit. Drugih pregovora ne može

nešto preko 6200 poslovlca. Malo, ako se uzme u obzir tako veliki narod, kod koga je uvijek cvala književnost, jer su poslovlce pravo bisere lijepe književnosti.

Priznati je dakako Giustiu, da je svoj narod obdario liepom knjigom, koja je prvi put tiskana u Firenci g. 1853. (Raciotla di Proverbi Toscani con illustrazioni, cavati dai manoscritti di Giuseppe Giusti.) I danas je ta zbirka na tolikom glasu da spomen poslovlca u Italiji uvijek sjeca Giusti-a. To je doduše zamjeran uspjeh i zaslužena nagrada za uloženi trud.

Treba ovdje spomenuti djelo u tri svezka g. Strafforella (La sapienza del mondo ovvero Dizionario universale dei Proverbi di tutti i popoli ecc. Torino 1883.) Premda ovo djelo sadrži veliku množinu poslovlca, ipak u vrednosti i koristi književnoj dostojaje sa Giustievim.

Možda se komu učini čudnovatim, ali je živa istina da Talijani još čekaju jednu iscrpljivaju nauku o poslovlcima, da osim jedne unutarnije vrednosti prikaze i zanimive različenosti, koje se opažaju u poslovlcima raznih talijanskih pokrajina. I zbilja, takove različenosti u sintaksi i u duhovitosti malo je, mislim, gdje drugamo naći

biti, jer grof Hedervary nema nikakove intencije, da stupi sa strankama u bliži saobraćaj.

Madžari u hrvatskom primorju. Društvo južne željeznice prvo je bilo, koje je počelo uredjivati divnu našu Opatiju. Ono je sagradilo svratište „Štefaniju“, veliki park s vilom „Angiolina“ i kavanan „Quarnero“. Mađjari bi se rad sada i u Opatiji ugneziditi. Peče ih hrvatsko obilježje ovoga svjetskoga lječilišta i zabavišta u susjedstvu tobož mađjarske Rieke, pa bi ga radi ohičiti crveno-bielo-zelenim bojama, makar i vodenima. Hoće da kupe svu imovinu društva južne željeznice, u koje se ime sastavilo društvo i to mađjarski velikaš grof Pavao Teley, ravnatelj riečke komercijalne baanke Robert Tibor, i jedan viši činovnik mađjarske poljodjelske baanke dr. Paupara. Za spomenute zgrade i nasade nude društvu južne željeznice šest i pol milijuna kruna. Društvo je pripravno ponudu prihvatiti uz neke uvjete o plaćanju. I tako Mađjari otimlju stopu po stopu hrvatskoga Primorja.

Talijanski general o Jadranskim utvrdama. Admiral Astuto objelodanjuje u jednom vojničkom listu članak, u kom se osvječe na viest o a strijskom utvrdjenju šibenske lake. Veli, da bi time ta luka bila jača, nego li je francezka Biserta. Valja se diviti, kako austro-ugarska racionalno provadja svoj pomorski program, te i na tom polju hoće da se okoristi aneksijom. Poziva Italiju, da suprot trokutu utvrdjenih luka Pula-Šibenik-Kotor postavi na protivnoj obali druge utvrde.

Kretsko pitanje. U kretscom pitanju kao da je nastao preokret. Odgovor zaštitnih vlasti na posljednju verbalnu notu Turske tako je blizu stanovišta Turske u kretscom pitanju, da Turska može punim pravom očekivati, da če doskora doći na Kreti do uzpostave mirnih odnošaja i da če se kretsco pitanje riješiti tako, da če nju zadovoljiti. Nakon intervencije grčke vlade namislile su zaštitne vlasti da se kretsco pitanje riješi tako, da se Kreti dade autonomija pod nadzorom zaštitnih vlasti, te je već bio ravnatelj švicarskog saveza za alkohol Milich izabran za financijalnoga inspektora na Kreti. Nu posljednji dogodjaji nam pokazuju, da je Turskoj uspjele predbiti to svoje stanovništvo zaštitne vlasti, te da če turske čete doskora zaposjesti Kretu, kojoj če se za tim povratiti ustavni život. Kreta če dakle ostati vlastištvo Turske.

Otvorenje parlamenta južno-afričkih republika. Službeno se javlja, da če princ i princeza od Walesa počti da prisustvuju otvorenju prvoga parlamenta južno-afričkih republika. Put taj neće uzliediti na kakovom ratnom brodu već na običnom parobrodu „Balmoral Castle“ od „Union Balmoral linije“. Prispjet će visoki par u mjesecu rujnu onamo, jer početkom listopada otvara se parlament južno-afričkih republika. Prije samoga prisuća u parlamentu posjetit će princ i princeza najprije gradove uz obalu, a onda če se zaputiti na dulje putovanje u unutrašnjost zemlje. Put če ih voditi sve do Gambesija a moguće i do Viktorijinih slapova. Tu če posjetiti i zanimiva mjesta u pojedinim krajevima. Odmah poslie otvorenja parlamenta vratit će se princ i princeza u Englezku i to iz Kapstadta.

Zapuštenost ribanja u našim riekama i jezerima.

Mi smo u našem listu više puta pisali o zapuštenosti naših rieka i jezera, te smo naglasili da je za njihovo uredjenje nadležna zemlja, odnosno pokrajinsko poljodjelsko vieće.

kao u Italiji. Dakako da ga tu ulazi značajna raznoličnost čudi i podneblja, a osobito zapletenost narječja.

c) Rusi, Poljaci, Česi.

Velike zbirke poslovlca u svojoj književnosti posjeduju Rusi. U ovoj vrsti nauka mogu oni ponosito stati uz bok najnaprednijih naroda u Europi. Razine akademije u Petrogradu i Moskvi, znajući koliko poslovlce vrijede za uzdržavanje čistote jezika, znatne novčane svote doprinadaju za taj nauk, i dobro nagradjuu sabiratelje. Od ovih su vrednijspomena Altman, Snegirov, Kiesevetter i Samenov. Najuglednije je zbirka „Poslovlceyruskoga naroda“ (Moskva 1862.) U njoj je poredano blizu šestdeset hiljada poslovlca (Sr. Strafforello, st. XXII.)

Isto tako i u Poljskoj književnički zavodi izšli su se marim nastojanjem oko poslovlca, kojih je velik broj, te su znamenite radi svoje ljepote i ljubkosti. Poznata je zbirka Monetova od g. 1722. (Enchiridion Polonicum), danas veoma riedka, ali pošto je u prevodu, poslovlce gube svoju izvornu ljepotu. U ovoj vrsti književnosti, kroz devetnaesti viek, Poljaci su mnogo napredovali, te zauzimlju dično mjesto kod velikih naroda u Europi. Treba iztknuti

Danas je naš sabor na okupu, pak bi bilo neobudno nužno, da se pozabavi ovim pitanjem i da prestane ovo nesnosno stanje, za koje nas evo i stranci prikrajaju. Ovo bi se postiglo, kad bi sabor glasovao potrebiti iznos za jednog konsumenta, kome bi se povjerilo naše riečko ribanje i ono u jezerima, a dodjeljen bi imao biti i zemaljskom gospodarskom vieću, ili zadružnom savezu; ako ovom posljednjem tad uz obvezu do oni nadzor vrši ribarskim zadrugama.

Nadzornik savjetnik g. Zotti u svojoj osnovi dotakao se je i ribanja u našim riekama i rekao je da bi, kad bi se imalo brige posvetilo ovome, siromašne obitelji imale zdravu hranu ili nemali dobitak. Komu nisu poznate izvrsne pastirve iz Krke i Jadra, a jegulje iz Vrane i Neretve? Tko sladko ne jede raka iz Cetine? Pa ipak, dok ih želimo svi imati i ostaditi želučak puštamo, da bez ikakova nadzora pašuje u našim riekama mlić, baluketa i na žalost dinamita. Preporučamo našim zastupnicima, da se za ovo zauzmu radi obraza naše zemlje pred vanjskim svijetom, kao što i radi narodne koristi. Ugledajmo se u druge pokrajine naše monarhije. Tamo se troši na hiljade za ribanje u sladkim vodama, a u nas ni pare, kao da to nebi bilo vredno.

Kako stranci sude o ribanju u našim riekama i jezerima te njihovu bogatstvu evo što o tome piše g. Gerl, a kžko rekomoš, što smo mi već u više navratka pisali u našem listu.

„Uzporedi li se ribanje u sladkim vodama u Dalmaciji sa ribanjem u moru i koristima, koje se imaju od ovoga, morat če se uvidjeti, da je prvo mnogo zanemarenije nego u Istri. No ne samo velika važnost, koju ribanje u moru ima u ovim pokrajinama, nego ujedno i sarazmjerno malen broj sladkih voda, a naročito živih voda, sačeralo je ovo ribanje u Dalmaciji na sasvim sporedno stanje, koje ono danas zauzimlje u Dalmaciji. Ne može se dostiža poreći, da je bitno ovome žalostome stanju kriva i nestajaška pouke i zgodnih primjera.

Razmatrajući iz bližnjega stvar, mora samo sebi prokričiti put uvjerenje, da je vrlo neopravdano, što se pored priredne važnosti ribanja u moru tako podpuno gubi iz vida ona vrednost, koju bez ikakve sumnje imaju i sladke vode ove krševite zemlje kao izdašni izvori hrane i dobiti. Spuštajući se sa visina, skoro sve dalmatinske žive vode saljevaju se često nakon sarazmjerno kratka toka u more. Pošto su se uslied uništenja nekadašnjih gajeva, broj, snaga i prilike strujanja vode strašno promienile, pošto su mnogi potoci već odavna sasvim izčežili, a korita mnogih većim dielom godine presušile, te samo u neka vremena godine navale u ravnice sa brzinom, koja sve trza, vučući sa sobom kamenje i piesak i onemogućujujući na taj način razvitak svakoga životinjskoga i bilinskoga života, znatan je broj dalmatinskih živih voda, koje su sve skupa duge po prilici 200 kilometara, izključen uobće od svakoga njegovanja, od svake mogućnosti gospodarstvenog razvitka. Ostale žive vode sakrivaju u sebi ipak liep broj najplemenitijih vrsti riba, i to kakvih nema u vodama drugih pokrajina, pa ni u vodama alpskih krajeva. Dalmatinske žive vode zaslužile bi dakle, da i za njih kućne čas, pak da se upozna njihova vrednost, njihova nesumnjiva važnost.

Što je do sada rečeno vrijedi i za vode stajačice ove pokrajine. Pošto ove vode zauzimlju površinu od ne punih 6000 ha, zato, bi im većina zasluživala, da se na njih obrati obiljna pažnja. Naročito pak Vranjsko jezero zauzimlje odlično mjesto u privrednome po-

Lipinskog (1852), koji je druge oduševio pokazjujući vrednost poslovlce za narodnu knjigu. U zadnje doba tiskao izvrsnu zbirku [Adalberg (Ksiega przystow, przypowieści i wirazen przyslowcowych polskich, Warszawa 1889-1894.) Za Poljaciama dolaze Česi, koji uz svoju trgovauku i obrtničku okretnost, krasno napreduju i na književnom polju, te imadu i liepih knjiga o poslovlcima. Uvaženi književnik Celakowsky obdario je narod svoj velikom knjigom o poslovlcima (Mudroslovi slovan, narodu v prislovich, Prag 1852.) Za njim dolaze Erben (Prstonarodni české pisne rikadla, Prag 1862-4. novo izdanje), Dobrowski, Wenzigi drugi.

d) Slovencei.

Kod Slovenaca nije se doduše mnogo do danas napredovalo u radu oko poslovlca, ali im drage volje ustupamo posebno mjesto, jer su oni nama Hrvatima najmilije slavljansko plemo, čija povjest ima mnogo zajedničkoga sa našom. F. Čegnar, Erjavc, Gomilšek, Metelko, Potepan-Skoljev, Tomšič, Urbas, Ripšl i Barlič, objelodanjivali šu u raznim književnim smotrana poslovlce, kako su ih po narodu sakupljali, kao u „Slov. Glasniku“ (1860.) Letopisu Slov. Matice (1879, 1880,

gledu. Pa ipak izuzevši skoro samo ovo jezero, ostale se vode ne negujuju.

Sasvim su slične prilike i u ribanjcima. Po primljenim saobčenjima doduše ima u Dalmaciji 5 takovih gospodarstva, ali način kojim se to gospodarstvo vrši nije bio naznačen i spomenut, pak čak ni vrste riba, koje se u njima uzgajaju. Ne već iz ovih skroz nepodpunih podataka može se prosuditi stanje i prilike u kome se nalaze ova „gospodarstva“. Vode stajačice u Dalmaciji, a naročito veliko Vranjsko jezero, stoje u podzemnome spojenju sa morem. Pošto se u zadnje vrijeme Vranjskome jezeru sa nadležne strane posvetilo obiljne pažnje, smišljenoga gospodarenja, nadati se, da če se ili jedan ili drugi od ostalih ribarskih zanimanika riješiti da i on tako postupa.

Osim jegulja, koja je glavna riba u ovome jezeru, ima u njemu i nekih vrsti morskih riba, a to stođa što je ovo jezero spojeno sa morem. Od ciele pomenute površine, koju obuhvaćaju vode stajačice, otpada na ovo 5 gospodarstava u ribanjcima nešto preko 200 ha. I ako je sarazmjerno malen propriedni obseg svakoga pojedinoga gospodarstva ipak ne bi bio odveć malen, a da se ne bi mogli sasvim povoljni uspjesi postignuti.

Na pitanja, koja su bila postavljena o stanju raka u dalmatinskim vodama, nije se takodjer skoro ništa odgovorilo. Iz pruženih saobčenja može se vidjeti, da po 2. vode imaju plemenitih i kamenitih raka, a drugih 5 imaju močvarnih raka. Da li se u obće u Dalmaciji opazila pošast na racima, ili nije, da li se ta pošast, ako je bilo, utraula ili je još ima, da li su preduzeti nasadni raka u obamrilom stanju i t. d., o tome se nije izvijestilo.

Već često učinjena primjetba, da bi se na polju ribanja moralo upravo sve da uradi, vrijedi za Dalmaciju u najpodpunijemu zamašaju. Moglo bi se svakako uzprko nekima prilikama koje stoje na putu, i to upravo u južnim krajevima, dosta dobara postignuti, ali je isto tako stalno, da sam zakon o ribanju, pa ovaj bio ma koliko tačno prilagodjen mjestnim prilikama, neće nikada biti u stanju da što koristan donese. Uporedo sa takovim zakonom moralo bi ići prosvjetčevanje, podučevanje i primjer, moralo bi se pućanstvo o tome pravcu tek uzgojiti da uzbuđe znalo cijeniti korist racionalnoga njegovanja voda. Pa da ni živa radinost na ovome toliku zapuštenome polju ne bi ipak mogla donieti zamašna uspjeha, koji bi bio njena stalna nagrada u alpskim krajevima, razumije se iz topografikih, klimatskih prilika. No, ona bi samo u sarazmjerno malo slučajeva, kada bi se na veliko i na maleno vodila, mogla da učini ribanje u sladkim vodama, znatnim činjenkom za zemlju. Pošto nije daleko vrijeme, u kojemu če i ova pokrajina biti u mnogo višoj mjeri raztvorena svjetskome prometu, pošto če Dalmacija tada postati pristupačnijom dolaznju stranaca, to neka želja za preduzećem, koja če nadalje pogledati, u temeljenome preustrojenju sadanjih stanja na području ribanja u sladkim vodama, postane i u ovoj zemlji poljem radnosti, koja če se izplaćivati“.

Cement.

Znajući da če mnoge zanimati kakova se nepovoljna perspektiva stvara našoj cementnoj industriji i koje sve težke posljedice mogu da oduid nastanu, ako okolnosti ne okrenu no bolje, nalazimo shodnim ovdje donieti, što u pogledu toga doneša uvažena bečka „Oesterreichische Finanz-Revue“ od 15. t. mj. Domoseć porazne podatke iz tog lista, hoćemo da podjedno upo-

1882 i t. d.) „Slov. Gospodaru“ (1872.) „Novice“ (1857., 1873. i t. d.) u „Domu in Svetu“ i drugim.

Napose je tiskao zbirku učitelj Frankoček u Ljubljani god. 1887. nadpisom: „Pré-govorji, prilike i reki“. Zbirka je mala od str. 95, dakle svakako nepodpuna. O njoj je umni V. Obiak napisao kratku ocjenu u „Jagičevu“, Archiv für slavische Philologie, (svez. XII.) Koček nije pokupio poslovlce iz naroda samoga, nego ih jeabrao iz raznih novina, a po tom je ostalo štošta neupotrebljeno. Napose mu zamjera Obiak, što nije uvijek na poslovlce naznačio, odakle ih je uzeo, a za to to da je i u jezik dirao.

Napokon je spomenuti, da kod Matice Slovenske leži u rukopisima mnogo poslovlca, koje je počeo sastavljati pok. I. Parapat. Tako isto ima dosta gradiva, koje je ostavio g. Križnik. Ali sve to čeka marnu ruku, da se poslovlce uredi i tiska.

Iskreno nam je zahvaliti velenič. gosp. K. Štrekelju, gradučkom profesoru, koji nam je blagohotno dao neke od ovih podataka o poslovlčnoj književnosti kod braće Slovenaca.

(Nastavit će se.)

Književnost i umjetnost.

Nova knjiga A. Petravića. Kritičar A. Petravić spremio je drugu knjigu svojih radova, koja će ove godine pod naslovom „Nove studije i portreti“ izići u Osijeku nakladom knjižare R. Bačića. U ovoj knjizi biti će obradjeni: Ivan F. Biondo, Hvaranin talijanski romanopisac. Hamibal Lučić i narodna pjesma. Goffredo Mammielli, heroj i pjesnik. Nikola Šimić, dalmatinski novelist. Giosuè Carducci, R. K. Jeretov. G. Mazzadi. Milan Begović. Eugenija Sah. M. Pavelić. Marin Sabčić. Trestić-Pavličić, kao liričar.

Meštrović na bečkoj izložbi. Na 16. o. mj. u Bečkoj secesiji otvorena je umjetnička izložba, na kojoj su izložena djela šestorice umjetnika, a među njima zauzima prvo mjesto Hrvat, kipar Ivan Meštrović. On je izložio preko 50 skulptura, koje zauzimaju veći dio izložbe. Po pisanju bečkih i ostalih njemačkih novina, Meštrovićeva su djela na ovoj izložbi najbolja. Njegova velika produktivnost i uza to umjetnička snaga, kojom odiše svaki njegov kip upravo zadivljuje bečke umjetničke krugove. Po priznanju svih bečkih kritičara, Meštrović je talent, kojega čeka prekrasna budućnost. Našem vrijednom zemljaku najsrdačnije čestitamo.

Pohvala Mastru Hatzeu. O koncertu što ga je u Beču priredila gdja. Frida pl. Vuković i na kome je pjevala dvie pjesme našega Hatzea, piše „N. F. Presse“ (kritičar Korngold) od 15. o. mj. sljedeće: „Osobito su zanimale dvie dalmatinske pjesme od J. Hatzea. Pune turobnosti, našle su u gdji. Vnković najčuljiviju interpretaciju.“ I druge su nove bečke naročito hvalile Hatzeove kompozicije.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlasnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Minlos sevom Prahu za Pranje

Kav što i ON, visi na tom Milijonu

veli poznati i uvaženi kelmirac industrije sapuna gosp. Dr. C. DEITE u Berlinu, da posjeduje veliko svojstvo pranja

veće od sapuna ili sode i sapuna.
bez da djeluje štetno na rublje.

Minlos^{sev} prah za pranje
je prema tome najbolje

sredstvo za pranje rublja; štiti laneno tkanje mogućim najboljim načinom, **jeftino** je i daje sjajnu bjeloću i podpunu bezmirisnost.

Zametak od 1/2 kg. stoji samo 30 filira.

Dobiva se u drogerijama, trgovinama kolonijalne robe i sapuna.

Engros kod L. Minlos, Beč I.,
Mülkerbastei 3.

1-14

Sposobna osoba podučavala bi uz umjerene cijene djake c. k. realke.
Adresa kod uredništva lista. 3-6

Radničke knjižice

uz cijenu od 20 para nabavljaju se u „Hrvatskoj tiskari“ u Šibeniku.

Veliko skladište gotovih odijela za gospodu

Saisona 1909-1910

Pio Terzanović * Šibenik *

Javljam štovanomu građanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika količina gotovih odijela i kaputa za gospodu. Ova se odijela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujuć se bilježim se veleštovanjem

Pio Terzanović.

18. IX. - 18. III.

Malzadnja moda! **Cijene vrlo nizke!**

VLADIMIR KULIĆ

Jedina hrvatska tvornica voštanih svieća na paru.

Šibenik (Dalmacija).

Objava.

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, najskroli trgovcima i obrtnicima, da sam namio doskora otvorili ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše obćinstvo obračati van pokrajine ipodupirati svojim novcem tudja poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica biti će uređjena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i biti će snabdjevena sa onim raznoilkim materijalom, što zasjeca u ovaj obrt. Prama tomu očekujem, da ću u ovom podhvatu bit izdašno podpomozhen t. j. počašćen cijenjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić
trgovac i posjednik.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavljaju se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

STECKENPFERD --

od

lijiljanova mlička **SAPUN**

najblaži sapun za kožu kao i proti sunčanim pjegama.

Dobiva se svugdje.

40-40

Hrvatska
vjeresijska
banka
Podružnica
Šibenik.

Dionička glavica - -
- - - - K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritičić K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -
prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednime. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -

kupuje i prodaje državne papire, razeteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

88-52

Tiskanice

za občine i župne urede prodaje uz vrlo jeftine cijene
Hrvatska tiskara
u Šibeniku.

Za občine:

Upisnik poljskih prekršaja.
Predračun (Predzbroj). Odlomak.
Knjiga prihoda, Razhoda, Tužbe.
Prijavnica za putnike.
Iskaznica poljskih prekršaja.
Mjesečni popis.
Pozivi.
Prijavnica boravljenja.
Dostavnice.
Mjiba.
Prijavna knjiga neaktivne momčadi.
Izbor glavnara.
Dopisi.
Marvinke putnice (pašoš).
Tražbine.
Pritužbe.
Obći dnevnik blagajnice.
Platnički nalog.
Predračun (Predzbroj) zajednice.
Svjedočba pripadnosti.
Upisnik klaonice.
Knjiga inostranaca.
Odluka imenovanja zakletog poljara.

Za župni ured:

Smrtovnica ili Svjedočba smrti.
Krštenica ili Svjedočba rođenja, krštenja.
Dovolja vjenčanja.
Izvadak iz matice krštenih odnosno preminulih dječaka.
Svjedočba vjenčanja.
Upisnik priznanih.
Birovina.
Svjedočba obavljenih proglašenja.
Obavjesti iz matice krštenih, rođenih, vjenčanih itd.
Kazalo upisnika.
Zapisnik župničkog ureda.
Popis osoba sastavljajućih obitelji.
Kazalo zapisnika.
Potvrda o izplati bratovštine.
Ukupni izvadak dohodaka i potroška.
Dopis župničkog ureda, Ord. za oprost za pr. vjenčanja.
Dopis župničkog ureda. Ord. za odpnst od proglašenja.
Dopis od župskog ureda župskom uredu.
Upisnik smrti.
Dnevnik blagajne.
Upisnik vjenčanja.
Upisnik rođenih.
Cedulja za sv. krizmu.
Izповједи.
Prijava smrti.
Svjedočba slobode.
Nadžupničtvo crkvinarstvu.
Fides baptismis.
Fides matrimonialis.
Fides mortuaria.
Zapisnik progjena.
Izvadak izostale žup. redovine kroz godinu.

Osim toga imamo na skladištu tiskanice za „Javne dobrotvornosti“ i „Poljodjelske blagajne“.

5500

vjerodostojno popraćene svjedočbe liječnika i privatnika dokazuju da

Kaiserovi
prsni karameli
(su tri jele)

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.

Jedan omot 20 i 40 filira.
Jedna kutija 60 filira.

9-24 Na prodaju drži:
Carlo Ruggeri, Vinko Vucić
drogerija u Šibeniku.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odijela na suho

M. DOMIĆA
Split, br. 355.

Primaju se odijela za kemičko čišćenje kao: obična, urezna, za šetnju, kazalište i plesove. Osim toga zastore, prostirače, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZINI
I. IX. Glavna ulica.